

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

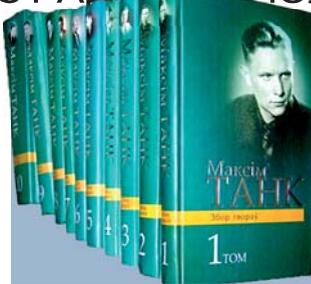
● NO.35(3299) ●

● ЧАЦВЕР, 20 ВЕРАСНЯ, 2012

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

“Маладзёжныя вячоркі” ў Іркуцку
Стар. 2

Сто гадоў: вершы і проза
Прэзентаваліся выданні, якімі ўшанавана памяць пра Максіма Танка
Стар. 3

Месца сустрэчы — цэнтр Еўропы
Сябры з Малдовы, Вялікабрытаніі і Латвіі вырашылі сустрэцца і правесці разам час у Беларусі. Чым прывабіла іх наша краіна? Стар. 4

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Сузор’е талентаў у ДOME дружбы

Дзякуючы намаганням энтузіястаў з таварыства “Беларусь — Бельгія”, творчасці майстроў мастацтваў умацоўваюцца культурныя кантакты Беларусі з заходнееўрапейскімі краінамі

Людміла Малей

У мінскім ДOME дружбы таварыства “Беларусь — Бельгія” зладзіла вечарыну “Шарль дэ Кастэр і Беларусь”. Святкавалі 185-я ўгодкі бельгійскага пісьменніка Шарля дэ Кастэра, віншавалі юбіляраў таварыства, вядомых не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі. Сустрэчалі ганаровых гасцей-суайчыннікаў, якія прыехалі на Бацькаўшчыну з Францыі, суседкі Бельгіі. Старшыня таварыства Тамара Антановіч заўважыла, што на вечарыне сабралася “сузор’е талентаў”.

Вяла рэй Наталля Марцынкевіч, літрэдактар часопіса “Директор”. Атмасферу свята стварала фонавая фламандская музыка, ішоў і невялікі фільм пад мелодыі Яўгена Глебава з прыгожымі краявідамі Фландрыі, дзе нарадзіўся Шарль дэ Кастэр. Найбольш вядомы яго твор, як вядома, эпапея “Легенда пра Уленшпігеля і Ламу Гудзак”, якая выдадзена ў 1867 годзе

і праславіла маладую тады бельгійскую літаратуру, стала сусветна вядомай: гэты твор стаіць побач з такімі знакамітымі кнігамі, як “Дон Кіхот” Сервантэса і “Гарганцюа і Пантагруэль” Рабле.

Беларускі перакладчык Леанід Казыра распавёў пра жыццёвы шлях пісьменніка, філосафа, выкладчыка, журналіста, дэмакрата і патрыёта, адзначыў, што Шарль дэ Кастэр патрабаваў прызнання права фламандскага народа на самакіраванне. Герой яго рамана Тэль Уленшпігель, дзёрзкі бунтар, гарэза і

жартаўнік, стаў сімвалам барацьбы Фландрыі супраць іспанскага валадарства, ён змагаецца за перамогу добра над ліхам, абуджаючы свабодалюбівы дух народа.

Ірына Котава падарыла сваю карціну Інстытуту культуры Беларусі

Народная артыстка Беларусі Людміла Бржазоўская расказала, як знаёмілася з творам вядомага фламандца. Гэта яна першай выканала балетную партыю Нэле ў балеце “Тэль Уленшпігель”, пастаўленым харэографам Атрам Дадзішкіліяні паводле матываў рамана на музыку Яўгена Глебава на сцэне Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі ў 1974 годзе. А ў 1978-м спектакль перастварыў народны артыст Беларусі Валянцін Елізар’еў. Дарэчы, ролю Нэле тады выконвала балерына Вольга Гайко, яна таксама была на сустрэчы. А вобраз Тэля

стваралі Дзяніс Клімук і Юрый Траян. Відэафрагменты спектакля з іх удзелам і глядзелі ўдзельнікі вечарыны. Варта дадаць, што балет “Тэль Уленшпігель” Яўгена Глебава быў пастаўлены таксама ў Львове, Чэлябінску, Ленінградзе, Хельсінкі і стаў першым беларускім балетам, “экспартаваным” за мяжу.

Загачык кафедры беларускай мовы Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта, пісьменнік Пятро Васючэнка параўнаў творчасць Шарля дэ Кастэра і Уладзіміра Караткевіча. Хоць гэтыя пісьменнікі і жылі ў розныя эпохі, аднак, лічыць Пятро, маюць шмат агульнага. Напрыклад, можна сказаць, што бунтарны Гервасій Выліваха з “Сівай легенды” — гэта беларускі Уленшпігель. → **Стар. 3**

Мастачка Вольга Дзёмкіна (злева) і народны майстар Браніслава Котава

ТРАДЫЦЫ

Асаблівы стан душы

Першыя казакі з’явіліся на Беларусі яшчэ ў пару Вялікага Княства Літоўскага. А ў зборніку “Фальклор Гомельшчыны” ёсць дзясятка казачых песень, многім з якіх не знойдзеш аналагаў ні ў Расіі, ні ва Украіне.

Іна Ганчаровіч

Сустрэць казакоў пры поўным парадзе мне неяк пашчасціла ў мінскім мікрараёне Чыжоўка. Там трое моцных юнакоў, апранутых у казачую палявую форму, з нагайкамі ў руках нетаропка прагульваліся па дарожках запарка. “Мы — з казачай дружыны, — ахвотна патлумачыў камандзір, які прадставіўся Уладзімірам. — Уваходзім у гра-

мадскае аб’яднанне “Беларускае казацтва”. Па выхадных і святах добраахвотна нясем службу, ахоўваем грамадскі парадак. А нагайкі ў нас — для прыгажосці, бо нездарма ж кажуць: “Казак без нагайкі — што манах без малітвы”. Прызнацца, я была нямала здзіўлена, бо казакі ў мяне асацыяваліся выключна з Запарожжам, Кубанню ці Донам. А на Беларусі адкуль яны, і што такое беларускае казацтва ця-

пер? Атрымаць адказы на гэтыя пытанні вырашыла ў вярхоўнага атамана грамадскага аб’яднання “Беларускае казацтва”, казачага генерала Мікалая Улаховіча.

— **Раней я ведала пра расійскіх, украінскіх казакоў. А беларускія — адкуль іх карані?**

— Першы гістарычны дакумент, які сведчыць пра казачую службу дзяржаве на тэрыторыі Вялікага Княства Літоўскага, — гэта грамата вялікага князя

Вітаўта, у якой гаворыцца пра казакоў на тэрыторыі Беларусі яшчэ ў 1395 годзе. Але датай нараджэння беларускага казацтва лічыцца 22 ліпеня 1654 года: тады расійскі цар Аляксей Міхайлавіч падпісаў грамоту палкоўніку Канстанціну Паклонскаму аб фарміраванні Магілёўскага казацкага палка. Годам пазней быў сфарміраваны і Чавускі казачы полк, якім камандаваў Іван Нячай. → **Стар. 2**

Ёсць пераемнасць у казачым страі

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

“Маладзёжныя вячоркі” ў Іркуцку

Цікава бавіць час восеньскімі вечарамі і заадно далучацца да беларускай культуры запрашаюць актыўныя і таленавітыя суайчыннікі з Сібіры

Іван Ждановіч

У рэдакцыю дасланы чарговы прэс-рэліз з Іркуцка. Вядомы лідар беларускай суполкі Алег Рудакоў паведамляе, што скончылася ўжо там “летняе зацішша”. І 7 верасня рэгіянальная грамадская арганізацыя “Іркуцкае таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага” разам з Іркуцкай маладзёжнай грамадскай арганізацыяй “Маладзёжны клуб “Крывічы” пачалі “новы грамадска-актыўны” год, зладзілі “першае знакавае мерапрыемства”. Што ж, з навагоддзем вас, дарагія суайчыннікі! Дарэчы, на перспектыву можна і старажытны беларускі абрад Жаніцьба коміна да такіх мерапрыемстваў дастасоўваць — будзе цікава, пазнавальна, займальна. А як тое рабіць — лёгка зразумець, пашукаўшы ў інтэрнэце, фальклорных зборніках адпаведную інфармацыю. На Палессі якраз у вераснёўскую пару і “жанілі комін”, а потым і пачыналі збірацца ў вясковых хатах на вячоркі — пра тое мы крыху пісалі нядаўна пад рубрыкай “Народны каляндар”.

Цікава, што “Маладзёжныя вячоркі” (па-руску ў прэс-рэлізе так і напісана: “Молодёжные вячоркі”) энтузіясты зладзілі не сваім вузкім колам, а ў гарадскім Доме афіцэраў, пры садзейні Цэнтры сацыяльных і інфар-

Гурт аўтэнтчнай песні “Крывічы” выступае на вернісажы ў Мастоцкім музеі Беларусі. Мінск, 2011 г.

мацыйных паслуг для моладзі. Прычым “Вячоркі” атрымаліся, вядома ж, вельмі беларускімі па духу. Па-першае, быў невялічкі канцэрт гурта аўтэнтчнай песні “Крывічы”, якім кіруе Воля Галанавя. Гурт створаны пры Маладзёжным клубе беларускай суполкі. Гэты ансамбль, акцэнтуюцца ўвага ў прэс-рэлізе, выбраў няпростую, але важную дарогу

творчасці: “Дзяўчаты спяваюць не “папсовы фольк”, як тое робіць большасць фальклорных груп Іркуцка, яны адраджаюць старадаўнюю манеру выканання абрадавых і баладных песень нашых продкаў. Спяваюць акапэльна, без падтрымкі якога-небудзь музычнага інструмента”. Безумоўна, такія творчыя эксперыменты патрабуюць асаблівай

увагі аўдыторыі, і ад слухачоў — пэўнай падрыхтаванасці. Аднак, піша Алег Рудакоў, “Крывічы” ў творчай працы на карысць традыцыйных народных спеваў ужо маюць не толькі прыхільнікаў, але і паслядоўнікаў. І ўсё больш маладых людзей разумеюць, наколькі важна зберагчы гэты ўнікальны пласт народнай беларускай культуры.

Быў запрошаны на вячоркі ў Іркуцк з Краснаярскага краю Змітр Крэчат — музыка, які выконвае на старадаўніх інструментах такія ж даўнія беларускія кампазіцыі. Арганізатары вячорак прапанавалі ўсім паслухаць, як гучыць сапраўдная, “жывая” дуда. “Ну і ўжо традыцыйна на нашых “Маладзёжных вячорках” будзе танцавальны блок, — заахвочвае моладзь прыйсці ў Дом афіцэраў Алег Рудакоў. — Усіх жадаючых мы навучым, як танцаваць сярэдневяковыя і побытавыя беларускія танцы. Так што прыходзьце: у вас ёсць унікальная магчымасць далучыцца да старадаўняй беларускай еўрапейскай Сладчыны”.

У канцы прэс-рэліза немалаважная прыпіска: “Будзем рады ўсім, незалежна ад нацыянальнасці, полу і ўзросту”. І згадка пра арганізацыйны збор у 150 рублёў.

Здавалася б, кароткі такі гэты прэс-рэліз... А цікавую ж справу робяць беларусы ў Іркуцку! Спяваць, танцаваць, іграць, а яшчэ працаваць з моладдзю і не толькі, і усё ў беларускім духу ды лёгка вырашаючы многія арганізацыйныя пытанні — усё ўмеюць. Застаецца толькі пажадаць, каб агеньчык тых “Маладзёжных вячорак” разгараўся ў Іркуцку ярчэй ды саграваў усіх вячоркаўцаў жыццядайным цяплом сапраўднай культуры.

ТРАДЫЦЫ

Асаблівы стан душы

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Да сярэдзіны XIX стагоддзя на тэрыторыі Беларусі было 12 казачых войскаў. Прычым “казакаванне” беларусаў не было выпадковай з’явай у жыцці народа. Калі на пачатку XVI стагоддзя пагаршалася эканамічнае, палітычнае, прававое становішча тутэйшых сялян і гарадской беднаты, то мужчыны, юнакі сыходзілі “на заробкі” ўніз па Дняпры і яго прытоках на Украіну. Пажыўшы вольным жыццём, навучыўшыся валодаць зброяй, яны вярталіся дадому моцнымі і смелымі, гатовымі да барацьбы з мясцовымі прыгнятальнікамі-феадаламі. Дарэчы, па гэты час на Гомельшчыне, у Веткаўскім раёне, ёсць вёска Казацкія Балсуны — яна названа ў гонар украінскага атамана Балсуна. Ненадалёк і вёскі, якія носяць імёны запарожскіх атаманаў Стаўбуна, Неглюба. А ў зборніку “Фальклор Гомельшчыны” можна знайсці не адзін дзясятка казачых песень, многім з якіх няма аналагаў ні ў Расіі, ні ва Украіне. Усе гэтыя факты адназначна адказваюць на пытанне, ці было казацтва ў Беларусі.

— **Адраджэнне беларускага казацтва: калі і чаму пачалося?**

— Мы пачыналі ў 90-я гады, практычна адначасова з казака-

мі ў Расіі і Украіне, месцах гістарычнага быцця казацтва. А чаму? Пэўна, пара прыйшла... Па маёй ініцыятыве ў 1995 годзе была зарэгістравана першая казачая арганізацыя ў Беларусі — рэспубліканскае грамадскае аб’яднанне “Беларускае казацтва”. Пазней узніклі яшчэ дзве грамадскія арганізацыі: Усебеларускае аб’яднанне казацтва і “Казачая гвардыя”. Сярод асноўных прынцыпаў пабудовы і дзейнасці нашай арганізацыі — праваслаўе, дзяржаўнасць і ваенна-патрыятычнае выхаванне падрастаючага пакалення. У нашым аб’яднанні каля 1500 казакоў, яно мае шэсць абласных казачых акругаў. Намі створаны і паспяхова дзейнічаюць чатыры казачыя кадэцкія класы, там больш за сто кадэтаў. Два класы, у Мінску і Гомелі, працуюць у інтэрнатах для дзяцей-сірот. Акрамя звычайных прадметаў, хлопчыкі ў казачых класах вывучаюць Закон Божы, спас (казачае адзінаборства), носяць форму, яны праходзяць і страляюць падрыхтоўку. Так што ў казацтва на Беларусі ёсць будучыня.

— **У многіх слова казак асацыюецца з чалавекам вольным і ваяўнічым па натуре. На Доне, напрыклад, па гэты час кажуць, што казак — гэта не саслоўе, а**

стан душы. А ў беларусаў менталітэт не зусім такі, як у рускіх ці украінцаў. Нечым сярод іх адрозніваецца казак беларускі?

Казачы генерал Мікалай Улаховіч

— Вядома, нехта сказаць можа: маўляў, былое не вернеш, якое казацтва ў наш час, і што гэта “дарослыя дзядзькі ў гульні гуляюць”. Любы, нават самы добры намер можна “знявечыць”. Для нас жа адраджэнне казацтва не ёсць вяртанне ў мінулае, а магчымасць узяць адтуль лепшае, што там было. Бо казакі — гэта не толькі коні ды шашкі. Гэта і шчырыя вернікі, патрыёты, якія беззапаветна служаць Айчыне.

Сярод беларускіх казакоў нямала нашчадкаў тых людзей, якія выехалі ў Беларусь у розныя гады з казачых абласцей Расіі ці Украіны. І таму “беларускія” яны па месцы жыхарства, даўно лічаць Беларусь Радзімай. У нас, вядома ж, шмат агульнага з украінскімі і расійскімі казакамі. Мы перш за ўсё працаўнікі, не прымаем “праздного”, бяздзейнага жыцця. І сям’я для кожнага з нас — святыня. Кожны казак павінен імкнуцца да таго, каб ён і яго сям’я жылі ў дастатку.

— **Ці трэба быць казак, як кажуць, па крыві, каб увайсці ў шэрагі вашай арганізацыі?**

— Казак можа стаць любы грамадзянін Беларусі, які лічыць сябе такім па духу і прызнае наш статут. Да таго ж ён павінен быць праваслаўным па веравызнанні. Дарэчы, і жанчыны могуць стаць казачкамі. Адна з іх — Леакадзія Рамейка, наш казакі палкоўнік, член савета атаманаў, яна ж і каначэй. Прыйшла да нас па перакананні, па закліку сэрца. Увогуле жанчын у нас крыху больш за 20. Сярод казакоў ёсць акадэмікі, рабочыя, музыкі, дзяржслужачыя, прадпрыемальнікі. Шмат і вядомых у краіне людзей. Напрыклад, гэта спявак есаул Уладзімір Ухцінскі, старшыня мінскай гарадской

арганізацыі ветэранаў вайны ў Афганістане “Памяць” Уладзімір Шахаў і іншыя.

— **А як у вас з коньмі? Ці ўжо не абавязкова казак павінен мець свайго каня?**

— Кажуць: казак без каня — што салдат без стрэльбы. На жаль, свайго коннага-спартыўнага клуба ў Мінску ў нас пакуль няма. Але ёсць у Барысаве, Бабруйска, там і асвойваем майстэрства верхавой язды. Нездарма ж у нас ёсць выраз “браты-казакі”.

— **Ці падтрымліваецца сувязі з казакамі іншых краін?**

— Так. У 2001 годзе, дарэчы, заснаваны Міжнародны саюз казакоў Беларусі, Украіны і Расіі. У 2002-м пад кіраўніцтвам Сяргея Новікава створаны міжнародныя міратворчыя войскі казачкай гвардыі і ў Мінюсце Беларусі зацверджана форма, блізкая да формы царскай кавалерыі другой паловы XIX — пачатку XX стагоддзя. А хутка, у канцы верасня, у Новачаркаску, сталіцы сусветнага казацтва, пройдзе Чацвёрты сусветны кангрэс казакоў. Збяруцца разам больш за 180 замежных гасцей — казакоў і іх нашчадкаў з 28 краін свету. Запрошаны і беларускія казакі. Кангрэс пройдзе пад лозунгам “Айчына. Вера. Служэнне”.

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Сузор'е талентаў у ДOME дружбы

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

На вечарыне быў і сябар Уладзіміра Караткевіча, член таварыства “Беларусь — Бельгія” Адам Мальдзіс. Нядаўна вядомаму вучонаму і журналісту, цяпер супрацоўніку Інстытута культуры Беларусі, споўнілася 80 гадоў. Старшыня прэзідыума Беларускага таварыства дружбы Ніна Іванова адзначыла яго энцыклапедычныя веды, сардэчнасць і добразычлівасць, падзякавала яму за дапамогу грамадскім аб'яднанням як у Беларусі, так і за яе межамі. Віншаванні і добрыя пажаданні пачуў юбіляр ад іншых сяброў, якія прыйшлі на вечарыну. Старшыня чарнобыльскага фонда “Сакавік” і член праўлення таварыства “Беларусь — Ірландыя” Марыя Міцкевіч, унучка Якуба Коласа, нагадала, што ў свой час Адам Восіпавіч ладзіў навуковую канферэнцыю, прысвечаную беларуска-ірландскім грамадска-культурным ста-

сункам. Яна перадала юбіляру адпаведны дыплом на ірландскай мове, кампакт-дыскі з ірландскімі песнямі і танцавальнымі мелодыямі. Былі і падарункі музычныя. Паэт і музыка Аляксей Емяльянаў упрыгожыў вечар вэкалам, праспяваў пад гітару некалькі песень, у тым ліку і “Жаваранак” на верш У. Караткевіча. А вядомы цымбаліст Аляксандр Лявончык і канцэртмайстар Анатоль Парэцкі ігралі заходнееўрапейскія і беларускія музычныя творы.

Затым да мікрафона запрасілі гасцей з Францыі, якія таксама маюць дачыненні з Бельгіяй. Сярод іх мастачка-габеленшчыца з Ліёна беларуска Вольга Дзёмкіна. Яна, дарэчы, паабяцала калегам дапамогу ў аднаўленні тэхналогіі ткання сліцкіх паясоў. Выступала і маладая, але таленавітая мастачка-беларуска Ірына Котава. Яна падарыла Інстытуту культуры Беларусі сваю карціну “Від на мост Аляксандра III і на

купальную царкву Дома Інвалідаў”, напісаную летась пастэллю ў Парыжы. Дарэчы, той мост цяпер лічыцца своеасаблівым сімвалам збліжэння Францыі з усходнім славянствам. Падарыла Ірына інстытуту і беларуска-французска-рускомоўны альбом “Уяўны Парыж” са сваімі малюнкамі і эсе Крыстофа Левалуа “Двухгалоссе”.

На вечарыне была і маці Ірыны Котавай, Браніслава Іванаўна — яна член таварыства “Беларусь — Бельгія” і Саюза народных майстроў Беларусі. Стварае, як і дачка, карціны, але з... рознакаляровых шматкоў тканіны. Раней жанчына працавала ў Скарынаўскім цэнтры, а талент Браніславы Котавай выявіўся ўжо на пенсіі. Цяпер яе творы вядомыя і ў Беларусі, і ў Францыі, дзе разам з дачкой яны ладзілі выставу ў парыжскім Мастацкім музеі. Браніслава Іванаўна таксама атрымала на вечарыне юбілейныя віншаванні і падарункі.

КАНСТАНЦІН СТАВРЧУК

Народная артыстка Беларусі Людміла Бржазоўская і мастачка Ірына Котава

Адзін з бліжэйшых вечароў таварыства “Беларусь — Бельгія” вырашана прысвяціць памяці Міколы Равенскага, вядомага беларускага кампазітара, які працаваў пасля вайны ў Лювенскім

універсітэце, дзе вучылася шмат беларусаў. Аўтар музыкі знакамітай песні-гімна “Магутны Божа” і шэрагу іншых вядомых твораў там, у Лювене, на мясцовых могілках і пахаваны.

Святочная ўрачыстасць у Бягомлі

ГЛЫБІНКА

Мястэчка з самалётам

У Бягомлі адзначылі 430-я ўгодкі паселішча

Гэта своеасаблівыя вароты Віцебшчыны, калі рухацца ад Мінска: гарадскі пасёлак жыве ў Докшыцкім раёне, на адной з буйнейшых аўтастрас Беларусі. У Бягомлі ёсць помнік-самалёт: так ушанавалі крылатых памочнікаў, якія прызначыліся на партызанскім аэрадроме ў гады Вялікай Айчыннай вайны. І ўрачыстае святкаванне юбілею Бягомля сведчыць, што жыхары любяць малую радзіму, ганарацца яе багатай і цікавай гісторыяй.

Першая згадка пра Бягомль сустракаецца ў дакументальных крыніцах часоў Вялікага Княства Літоўскага. У даўнія часы гэта было сяло на тэрыторыі маёнтка Воўча, уласнасць Віленскага каталіцкага біскупства. А назва мястэчка адкуль? Заснавальнікамі паселішча, кажуць, сталі беглыя людзі з Беларусі, Украіны і Расіі, якія хаваліся ў глухія прыдзвінскія лясах ад прыгнятальнікаў. Пасля 1793 года, ужо ў складзе Расійскай імперыі, Бягомль уваходзіў у Докшыцкі павет, затым у Барысаўскі. У 1861-м стаў цэнтрам Бягомльскай воласці Барысаўс-

кага павета. У канцы XIX стагоддзя ў Бягомлі ў 43 дварах пражывала 470 жыхароў. Падлічыць няцяжка: у сярэднім па 10 і больш чалавек у кожным двары.

Савецкая ўлада прыйшла ў мястэчка ў лістападзе 1917 года. Праз год Бягомль трапіў пад акупацыю нямецкіх, а затым і польскіх войскаў. Чырвоная армія прыйшла ў 1920-м. А 17 ліпеня 1924 года на карце Беларусі з'явіўся і Бягомльскі раён, які праіснаваў да 1960 года. Пра трагічныя дні Вялікай Айчыннай, у тым ліку і народных мсціўцаў са знакамітай Барысаўска-Бягомльскай партызанскай зоны, апавядаюць экспазіцыі Бягомльскага музея народнай славы, што адкрыты ў 1968 годзе, шматлікія помнікі і абеліскі.

Бягомль падарыў свету шмат таленавітых людзей. Сярод іх вядомыя паэты Юрась Свірка і Аляксей Ставер. Апошняму, дарэчы, належыць і знакаміты верш з блізкімі ўсім беларусам радкамі: “Каб любіць Беларусь нашу мілую,/ Трэба ў розных краях пабываць...”

Канстанцін Карнялюк, краязнаўца

ПАМЯЦЬ І СЛАВА

Сто гадоў: вершы і проза

У Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры ў розныя вераснёўскія дні прэзентаваліся цікавыя выданні, якімі ўшанавана памяць пра Максіма Танка

Іван Іванаў

Гэтымі днямі па краіне, у замесных суполках суайчыннікаў праходзіць шэраг вечарын, урачыстасцяў у гонар 100-годдзя з дня нараджэння Максіма Танка (Яўгена Скурко). Як вядома, ён нарадзіўся 17 верасня. І так супала, што якраз у гэты ж дзень у 1939-м аб'ядноўваліся браты-беларусы з Усходняй і Заходняй Беларусі. Двойчы памятная дата. І такі падарунак лёсу для паэта! Колькі было, пэўна, радасці ў яго, бо палымянымі вершамі, дзейнасцю ў падполлі ён імкнуўся знішчыць мяжу, па жы-

вым цэлым народам пра-ведзеную ў 1921-м.

Спачатку ў Музеі літаратуры прэзентавалі Збор твораў Максіма Танка ў 13 тамах. Ён падрыхтаваны Інстытутам мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, а пабачыў свет у выдавецкім доме “Беларуская навука”. Работа, як казалі даследчыкі, зроблена велізарная, ішла яна з 1996 года. У тамах прадстаўлены вершы і паэмы Максіма Танка, апавяданні, нарысы, фельетоны, нататкі, артыкулы, рэцэнзіі,

выступленні, некралогі, “Лісткі календара” і дзённікі, пераклады, лісты. Упершыню апублікаваны шматлікія архіўныя дакументы з фонда Максіма Танка ў БДАМЛМ, архіваў Польшчы, Літвы, Расіі. Упершыню сталі шырока даступнымі і многія лісты паэта, яго дзённікі, пераклады, артыкулы і тэксты выступленняў. Стваральнікі Збору твораў расказвалі, як далучаліся да “вялікага космасу Максіма Танка”, дэманстраваліся слайды з гісторыі жыцця і творчасці паэта, гучалі вершы і песні, народжаныя ягоным талентам.

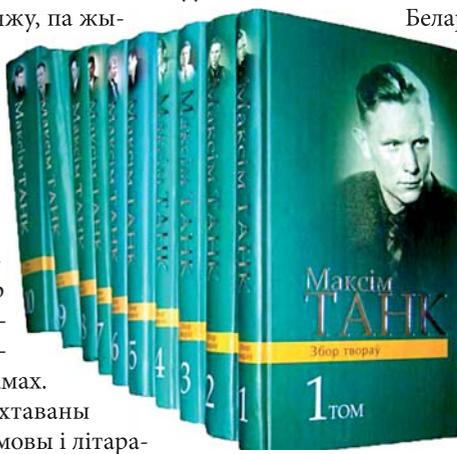
Да юбілею народнага паэта Беларусі прымеркаваны і выхад кнігі “Максім Танк. На камяні, жалезе і золаце”, у якую ўвайшлі ўспаміны, эсе, прысвечэнні. Прэзентацыя таксама была цікавай. На ўрачыстасці адзначалася, што выдавецтва “Мастацкая літаратура” робіць высакародную справу: прадаўжае выпуск бібліяграфічных кніг у прэстыжнай серыі “Жыццё знакамітых людзей Беларусі”. І чарговы том пад грыфам “ЖЗЛБ” там пабачыў свет, ён прысвечаны памяці Максіма Танка (Яўгена Скурко). Гаварылі ж у зале не толькі пра

народнага паэта Беларусі, акадэміка Акадэміі навук Беларусі, Героя Сацыялістычнай Працы, лаўрэата шматлікіх прэмій і ўзнагарод. Цёпла і хораша згадвалі дзядзьку Максіма, дзеда Максіма, шчырага сябра Яўгена Іванавіча. І са старонак тома праз успаміны сяброў, пісьменнікаў паўстае вобраз незвычайна цэльнага, светлага мастака і чалавека, у якім суседзілі арганічна і філасофская веліч, і зямная прыгажосць.

Усе, хто ведаў Максіма Танка, могуць пацвердзіць: гэта быў абаяльны, добры чалавек, таленавіты творца, глыбокі філосаф. Такім ён і жыве ў сэрцах нашчадкаў, шматлікіх чытачоў. А над вершамі яго, дарэчы, і сёння дыскусуюць моладзь — цяпер ужо і на форумах у інтэрнэце.

У новай жа кнізе вершы-прысвечэнні шэрагу вядомых паэтаў утварылі вянок любові Максіму Танку. На прэзентацыі кнігі “Максім Танк. На камяні, жалезе і золаце” выступалі як пісьменнікі, так і даследчыкі творчасці паэта, а таксама тыя, хто спрычыніўся да выдання кнігі. У зале гучалі класічныя музычныя творы ў выкананні студэнтаў Беларускай акадэміі музыкі.

А пра тое, як на Мядзельшчыне, на малой радзіме паэта праходзіла Рэспубліканскае свята паэзіі і песні “Я сэрцам пісаў сваю кожную песню...”, прысвечанае стогадоваму юбілею Максіма Танка, мы раскажам у наступным нумары газеты.

ВАЧЫМА СЯБРОЎ

Месца сустрэчы — цэнтр Еўропы

Жывучы ў Малдове, Вялікабрытаніі і Латвіі, яны вырашылі сустрэцца і правесці разам час менавіта ў Беларусі. Чым прывабіла іх наша краіна?

Іван Ждановіч

Прадпрымальнік з Кішынёва, старшыня Савета маракоў Малдовы Дзмітрый Усаў знайшоў сябра, былога капітана дальняга плавання Пятра Рабко, у сацсетках інтэрнэта. Сёлета вырашылі сустрэцца. А дзе? Рабко прапанаваў былому радысту прыехаць у Беларусь, з якой сам даўно парадніўся. Сюды, дарэчы, Пётр Дзямянавіч амаль штогод наведваецца з Лондана, каб “надыхацца родным паветрам”, ускласці кветкі на магілу бацькі ў вёсцы Давыдаўка Светлагорскага раёна: ён загінуў, вызваляючы Беларусь ад фашыстаў. Разам з сябрамі-маракамі магілу дзядулі наведвала і ўнучка воіна-вызваліцеля, дачка Пятра-марахода Алена, якая жыве ў латвійскім Вентспілсе. Такі “інтэрдэсант” высадзіўся ў цэнтры Еўропы.

Пётр Рабко рыхтаваўся да акцыі, як да марскога пахода. Дамовіўся з беларускімі сябрамі, якія прымалі гасцей у Мінску, потым адвезлі іх у глыбінку, пасялілі ў вясковай хаце непадалёк ад Нясвіжа. “Мне падабаецца побыт вяскоўцаў, простая ежа, — гаворыць Пётр Дзямянавіч. — Я з Чарнігаўшчыны, і таму да вёскі мне не прывыкаць: я нібы вярнуўся ў дзяцінства. Усім спадабалася, як душэўна гавораць беларусы нават з намі, незнаёмымі людзьмі. Уявіце сабе: дзеці ў вёсках пры сустрэчы першымі вітаюцца! Нам прыемна было, напрыклад, пагаварыць пра жыццё з разумнай, працавітай вяс-

ковай жанчынай Вольгай Канстанцінаўнай Крутлік. І ў Мінску, і на вясковых вуліцах мы адчувалі сябе як дома. Было камфортна яшчэ і таму, што сябры далі ў карыстанне сваю машыну. З цікавасцю пабывалі на экскурсіях — усе ж трое вадзіцелі! — у Нясвіжскім палацы, а на другі дзень і ў Мірскім замку. Такімі помнікамі архітэктуры беларусы

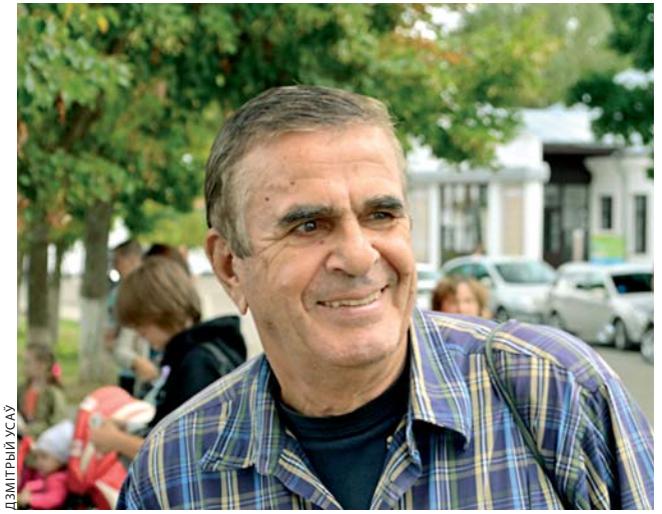
ў Беларусі смачнейшыя. У іх ёсць натуральны смак, ад якога ў Заходняй Еўропе людзі ўжо адвыклі”.

Дзмітрый Усаў прыехаў з добрым фотаапаратам і за тыдзень зрабіў шмат здымкаў, лепшыя ўжо выклаў у інтэрнэце. Што прыцягнула ўвагу? Давайце прыгледзімся. Вось бронзавая Паненка-прыгажуня з такім жа Фатографам каля

метныя па дызаіне. На многіх кадрах Дзмітрый — беляя аблокі: гарачае малдаўскае лега, прызнаўся, з тэмпературай за 40, такой асалоды і прахалоды не дае. Каля ЦУМа гасці “знаёмяцца” з песняром Якубам Коласам і яго героямі. А фатограф акцэнтуюе ўвагу на бронзавым лапці Сымона-музыкі. Далей у кадры — веладарожка: яе разметка ідзе

на якіх зберагліся барэльефы ў выглядзе сярпа і молата. Мядовы кірмаш у Палацы мастацтваў, магазін “Каравай” на плошчы Перамогі, і сама плошча з помнікам. Далей парк Горкага і тыя, хто там адпачывае. Качкі на Свіслачы. Пераход цераз праспект — з святлафорам-індыкатарам, які паказвае час да таго, калі загарыцца зялёнае святло...

Што ж, надарыцца каму хвілінка — можаце самі пагартцаць “беларускі фотаальбом” Дзмітрыя Усава ў інтэрнэце. А ў беларусаў Кішынёва, магчыма, будзе магчымасць запрасіць яго на пасаджэнне суполкі ды з першых вуснаў даведацца, чым запомнілася вандрунікам з трох краін Беларусь, паглядзець родныя сэрцу краявіды. Пасля Мінска, дарэчы, была яшчэ ў Дзмітрыя фотасесія і па дарозе ў глыбінку, і ў вёсцы Яцкаўшчына, дзе гасцявалі замежнікі, і ў Клецку, Нясвіжы, Міры, па дарозе ў Светлагорскі раён. “Нам спадабалася, што ў Беларусі чыста, дагледжаныя палі, шмат лясоў, ветлівыя людзі, цудоўныя дарогі, — дадае Дзмітрый Усаў. — Цікавыя кадры я зрабіў потым, калі зноў вярнуліся ў Мінск, з агляднай пляцоўкі Нацыянальнай бібліятэкі, і сам яе будынак вельмі ўражвае. Так што наш адпачынак атрымаўся вельмі ўдалым. І добрых здымкаў у маім партфоліо прыбыло. За тое — дзякуючы сябру майму Пятру Рабко, яго дачцэ Алене, якая стварала нам добры настрой, беларускім сябрам і вядома ж, самой Беларусі”.

Пятру Рабко добра ў Беларусі

Восеньскі краявід з аблокамі ў вёсцы Яцкаўшчына

На ўспамін пра Нясвіж

могучь ганарыцца, нездарма яны ў спісе сусветнай культурнай і прыроднай спадчыны UNESCO. А ў садах сёлета столькі груш, яблык, сліў, што магазінная ежа нам амаль не была патрэбна. “Для экзотыкі” гатавалі ў старым садзе на вогнішчы бульбу з яешняй, дыхалі водарамі лета, глядзелі на зоры. Калі шчыра, вез я з Лондана і ежу, але магу сказаць: малочныя, мясныя прадукты

фантана ля Камароўскага рынка. У гэтай кампаніі, дарэчы, многім гасцям горада хочацца “спыніць імгненне”. А ўнутры будынак, нібы велізарны шацёр, умяшчае тысячы прадаўцоў і пакупнікоў. Усмешкамі, горами садавіны і гародніны ўпрыгожаны прылаўкі і на сезонных радах рынка. Гасцям прыемна было зняцца на ўспамін і з беларускімі дзяўчатамі. Ліхтары на вуліцах, ад-

прама па тратуары ўздоўж праспекта Незалежнасці. Зручна для велаандравак. Некаторыя мінчане і на працу на веласіпэдах ездзяць. Мемарыяльная шыльда з жывымі кветкамі ў гонар Пятра Машэрава, яго імем названа і адна з цэнтральных вуліц Мінска. Помнік Перамогі ў вэлюме прыгожых жнівеньскіх аблокаў. Дамы пасляваеннай забудовы на праспекце Незалежнасці,

РОДНЫ КУТ

Светлыя ўзоры на палатне лёсу

Еўдакія Кулікова жыла ў розных месцах, і толькі на Радзіме раскрыўся яе дар

Пятро Лодкін

У доме яе шмат вышываных карцін. У чырвоным куце — Божая Маці Казанская, нябесная апякунка горада Калінкавічы, яшчэ абраз насупраць. Маляўнічы куток старажытнага горада. Прыгажун-жарэбчык на зялёнай паляне... У карцінах шмат святла, ад іх праменьці радасць. А лёс самой Еўдакіі Куліковай няпросты.

...Калі яе маці з дачкой і трыма братамі вярнуліся ў роднае Замосце пасля вызвалення Беларусі ад фашыстаў, хаты сваёй не пазналі — так была разбурана. Да таго ж і галадалі. Выжылі, бо хадзілі

зімою збіраць журавіны. І летам разам з маці Дуняша, так звалі яе ў сям’і, збірала чарніцы, суніцы, буякі. Браты зрабілі снасць, каб лавіць рыбу на рэчцы.

Сямігодку Еўдакія скончыла ў 1951-м, а далей трэба было неяк зарабляць на жыццё. Пайшла рознарабочай на будаўніцтва, брыгаду яе з часам перавялі ў Львоў, потым Чарнігаўшчына, Караганда. У казахстанскім горадзе і сустрэла суджанага, ён быў з Саратаўскай вобласці. Ажаніліся. Так сталася, што сваіх дзяцей Бог ім не даў, і вырашылі ўсынавіць хлопчыка, ад якога адмовіліся бацькі. “Помню,

Вышывальшчыца Еўдакія Кулікова і яе творы

тэлефануе акушэрка з рада дома і просіць, каб прыйшлі з мужам, — узгадвае жанчына. — Вынесла дзіця... Як я ўбачыла яго — сэрца

скаланулася. Адрозу адчула духоўную блізкасць, нібы нарадзіла сама гэты малечкі чуд: бялюткі твар і выразныя вочкі. Ад хваляван-

ня не магла слова вымавіць”. Хлопчыка назвалі Алегам. Як падрос, яму родная цётка нагаворвала ўсякае пра прыёмных бацькоў. Сям’я пакінулі Караганду, перабраліся ў Данецкую вобласць. Муж працаваў у шахце, але хутка сям’я і адтуль з’ехала: больш прывабіла радзіма Еўдакіі. У Калінкавічах пабудавалі дом, дзе жанчына жыве і цяпер. Муж памёр, а лёс Алега склаўся шчасліва: ён з сям’ёй жыве ў Калінінградзе і вельмі ўдзячны прыёмным бацькам за выхаванне.

Менавіта ў Калінкавічах Еўдакія Васільеўна адчула ў сабе здольнасці мастака і цяпер у вольны час вышы-

вае карціны. Атрымліваецца вельмі прыгожа, як творы мастацтва. Майстрыха робіць іх надзвычай якаснымі: не знойдзеш на адваротным баку рушніка ці карціны вузельчыка, нігачкі. Увогуле вышыванне патрабуе вытрымкі і стараннасці.

У майстрыхі шмат было выстаў, фэстаў, узнагарод. Вышыла больш за 100 работ і цяпер з ахвотай перадае досвед іншым — суседзі і знаёмыя вучацца ў яе вышываць. Ім цікава не толькі навыкі асвойваць, але і быць побач з майстрыхай, якая, прайшоўшы жыццёвыя выпрабаванні, зберагла добрую і спагадлівую душу.